

A mindennapos testnevelés bevezetésének hatása a diákok sportágválasztását meghatározó személyi tényezőkre

Blatt Péterné

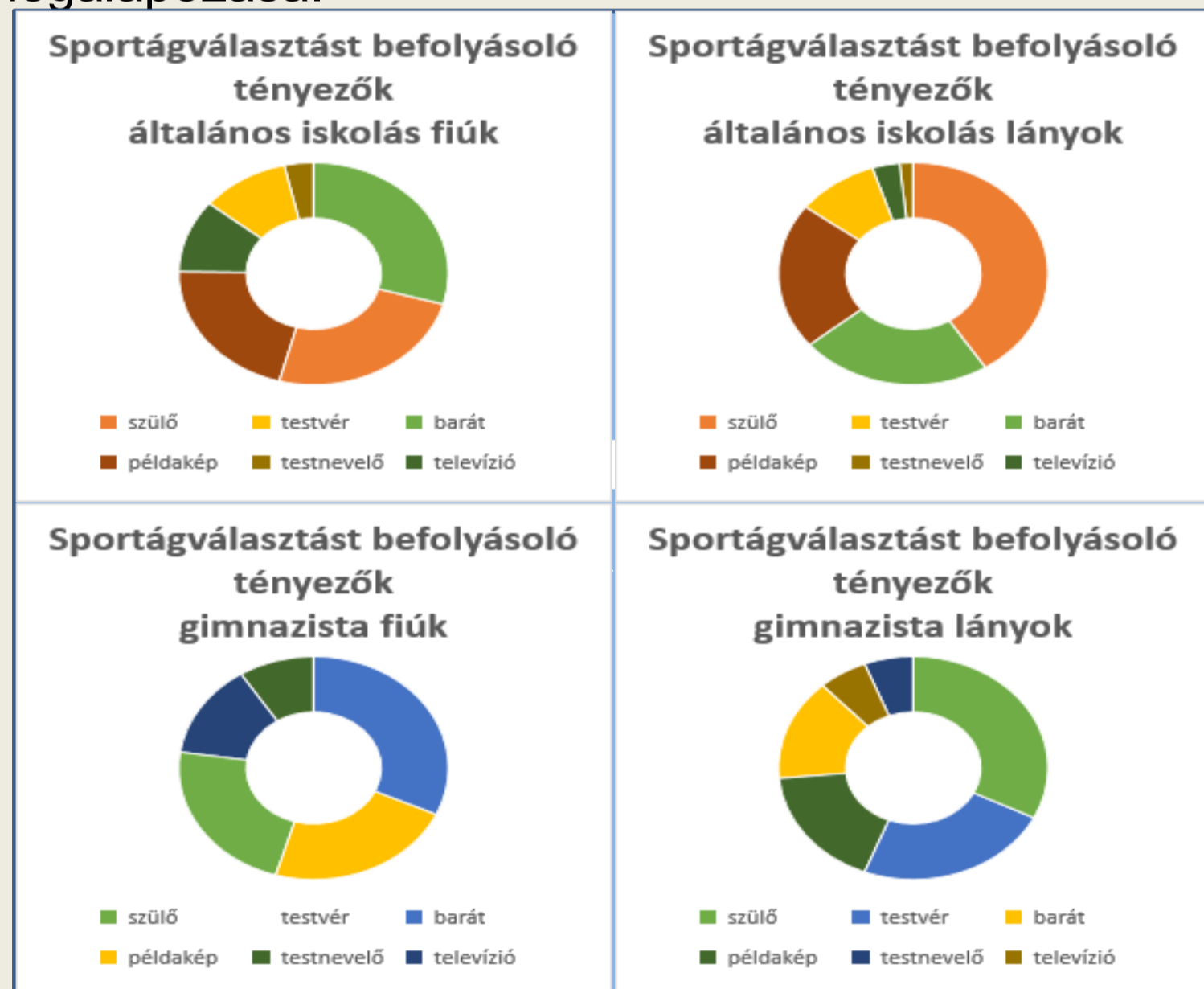
Pécsi Tudományegyetem – Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Napjainkban egyre többször szembesülhetünk a mai fiatalok egészségi állapotának silány helyzetével. Ebben nagy szerepet játszik a mozgásszegény életmód, amely káros hatással van az egész szervezetre, betegségekhez, a szervezet idő előtti öregedéséhez vezet. A társadalmi-gazdasági fejlődés és a technikai vívmányok terjedése hozzájárulnak életszínvonalunk emelkedéséhez. Ugyanakkor egész életmódunkat átforgalmazzák, elkényelmesítik. Ezen negatív hatások ellensúlyozásának egyik lehetséges eszköze a sport.

A sportágválasztást számos tényező befolyásolja, melyeket több kutató is vizsgált. 10-15 évvel ezelőtti tanulmányok a szülők és a barátok domináns szerepére hívták fel a figyelmünket (Bicsérdy 2002, Bicsérdy-Bognár-Révész 2006, Fritz-Szatmári 2010), míg Barber és munkatársai (1999) a motivációs tényezőket gyűjtötték össze. A kutatások nagy része sportágspecifikus volt.

Tanulmányomban arra kerestem a választ, hogy milyen személyi és tárgyi tényezők befolyásolják a tanulók sportágválasztását, ebben mekkora jelentősége van a testnevelő tanároknak, s hozott-e valami változást a mindennapos testnevelés bevezetése e téren. A témában több tanulmányt is olvastam, melyek többsége az általános iskolásokra koncentrált. Ezért vontam be vizsgálatomba a középiskolás tanulókat, s kerestem összefüggéseket a két korosztály kutatási eredményei között.

A gyermekek testedzéshez való viszonya részben az iskolában dől el. Az iskola, s azon belül a testnevelő oktató-nevelő munkája ugyanis sokszor jelentősebb befolyással bír ezen a területen, mint a család. Sajnos a családok jó része nem partnere az iskolának a testi nevelés tekintetében, hiszen gyakran úgy gondolják, hogy az csupán elveszi az időt a fontos, elméleti tárgytól. Versics és munkatársainak (2009) kutatásából az derült ki, hogy a szülők sportolási szokásai nincsenek mindig hatással a gyerekek sporttevékenységére. Ilyen esetekben egy jól felkészült, személyes példával előljáró testnevelő egy életre szóló indíttatást adhat a sportoláshoz. Klebelsberg a testnevelés kulcsfigurájának tartja a testnevelőket. Az ő feladatuk az egészséges életmód részét képező rendszeres sporttevékenység megalapozása.

2. ábra

Sajátos környezetének, menetének és tananyagának köszönhetően számos nevelési lehetőség rejlik a testnevelés órákban. Itt ugyanis újszerű helyzetekbe kényszerülnek a tanulók, s ezekben másként viselkedhetnek.

Mindezen potenciálok kiaknázására kínál lehetőséget a mindennapos testnevelés, melynek gondolata már az 1900-as években foglalkoztatta az egészséges életmód és a sport elkötelezett híveit. 1933-ban Hóman Bálint vallás- és közoktatási miniszter öt fővárosi iskolában rendelte el a bevezetését (Ivanics, 1993). Az 1980-as évek elején három Csongrád megyei intézményben valósították meg a mindennapos testnevelés oktatást (Szegfű, 1989). A csongrádi példa lelkesítő erejének hatására az 1986/1987-es tanévben 33 Nógrád megyei iskola kapcsolódott be a programba. (Zagyvai és mtsa, 1989). Az elkövetkező években több városban, köztük Nyíregyházán, Kecskeméten és Hódmezővásárhelyen is bevezetésre került a mindennapos testnevelés.

A Magyar Testnevelő Tanárok Országos Egyesülete már 1999. március 13-án meghirdette a Mindennapos tanórai testnevelés program bevezetését a közoktatásban, de a minden évfolyamra kiterjedő mindennapos testnevelés megvalósításra közel 12 évet kellett várni. Végül az Országgyűlés a CXC sz. 2011. december 19-i határozatával törvényt alkotott a mindennapos tanórai testnevelés bevezetéséről.

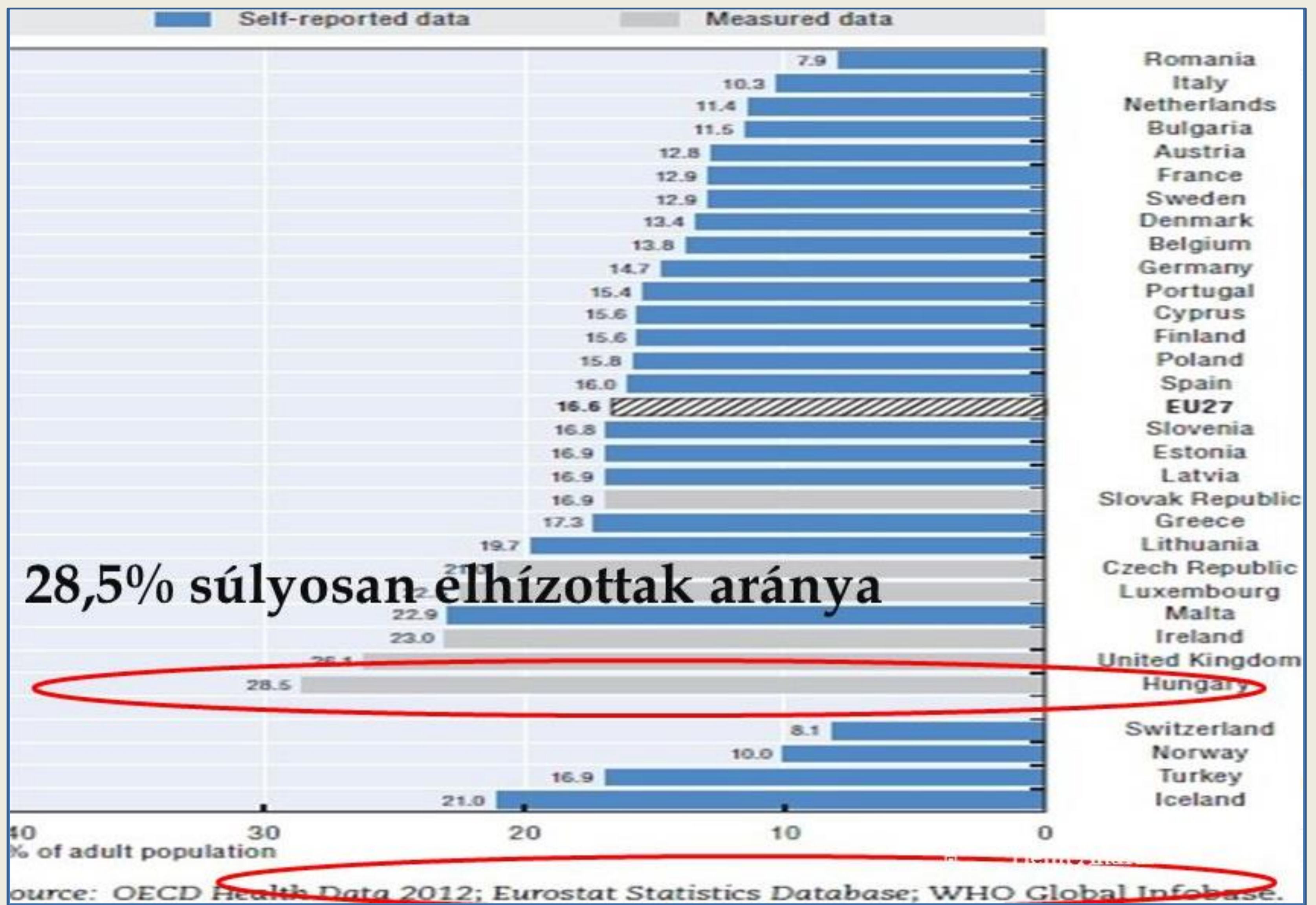
Mindez komoly kihívást jelent a testnevelő tanároknak, hiszen a megnövekedett számú órát tartalmaz, a tanulók érdeklődésének megfelelő testgyakorlati elemekkel és új sportágakkal kell kitölteniük, valamint változatlan infrastrukturális környezetben kell pozitív eredményt felmutatniuk, de ugyanakkor hatalmas lehetőségeket is rejt magában (Rétsági, 2014).

A felvázoltak alapján kutatásom során 2 területet vizsgáltam:

- a sportágválasztást befolyásoló tényezők

- a családtagok sportolási szokásával való összefüggés

Ezek alapján a következő hipotéziseket állítottam fel.

1. ábra

1. A személyi tényezők nagyobb mértékben befolyásolják a sportágválasztást, mint a tárgyi tényezők

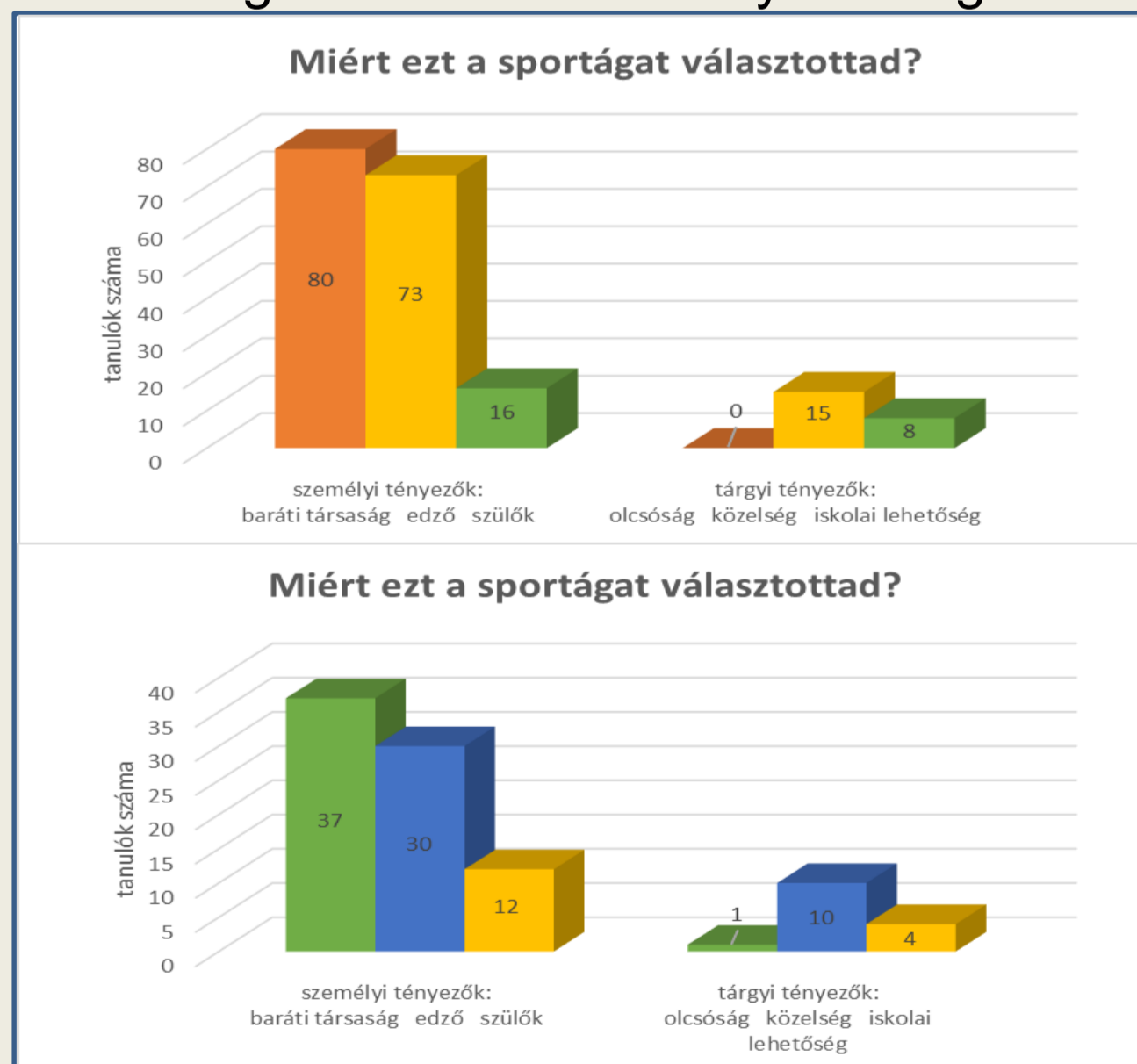
2. A testnevelő tanároknak döntő szerepük van abban, hogy a gyerekek melyik sportágot választják.

A vizsgálat 2018-ban zajlott Pécsen 6 általános iskola 10-13 éves, és 5 gimnázium 15-18 éves diákjainak bevonásával. A vizsgálatban összesen 191 fő, 111 fiú és 80 lány vett részt. Közülük 119 általános iskolás és 72 gimnazista. Vizsgálati módszernek önkitaló kérdőívet használtam. Sportolóknak azokat minősítettem, akik hetente legalább 2-3 edzésen vesznek részt. Az adatok statisztikai elemzése a Microsoft Office Excel 2013 és a PSPP statisztikai program segítségével történt.

A sportágválasztást befolyásoló tényezők feltáráshoz négy csoportot képeztem nem és életkor alapján.

A fiúk esetében mindkét korosztálynál a barátoknak, míg a lányoknál a szülőknek van a legnagyobb befolyásoló hatásuk. (2. ábra) A fiúknál a második és harmadik helyen a szülők és a példaképek osztoznak, s a testvéreknek csak igen csekély szerep jut. Hasonló a helyzet az általános iskolás lányoknál, de a gimnazista lányok esetében a testvérek kerültek a második helyre, s csak őket követik a példaképek és a barátok. Sajnos a testnevelőknek a kutatás adatai szerint nincs a sportágválasztásra különösebb hatásuk.

Mint ahogy az a 3. ábrán látható, mindkét korosztálynál sokkal nagyobb befolyással vannak a választásra a személyi tényezők, mint a tárgyiak. A tárgyi tényezők közül a legnagyobb jelentősége a lakóhelyhez, illetve az iskolához való közelségnek van, de még ez is kevesebbet nyom a latba, mint a „legjelentéktelenebb” személyi feltétel, vagyis a szülők hatása. Leginkább a baráti társaság és az edző személye a meghatározó.

3. ábra

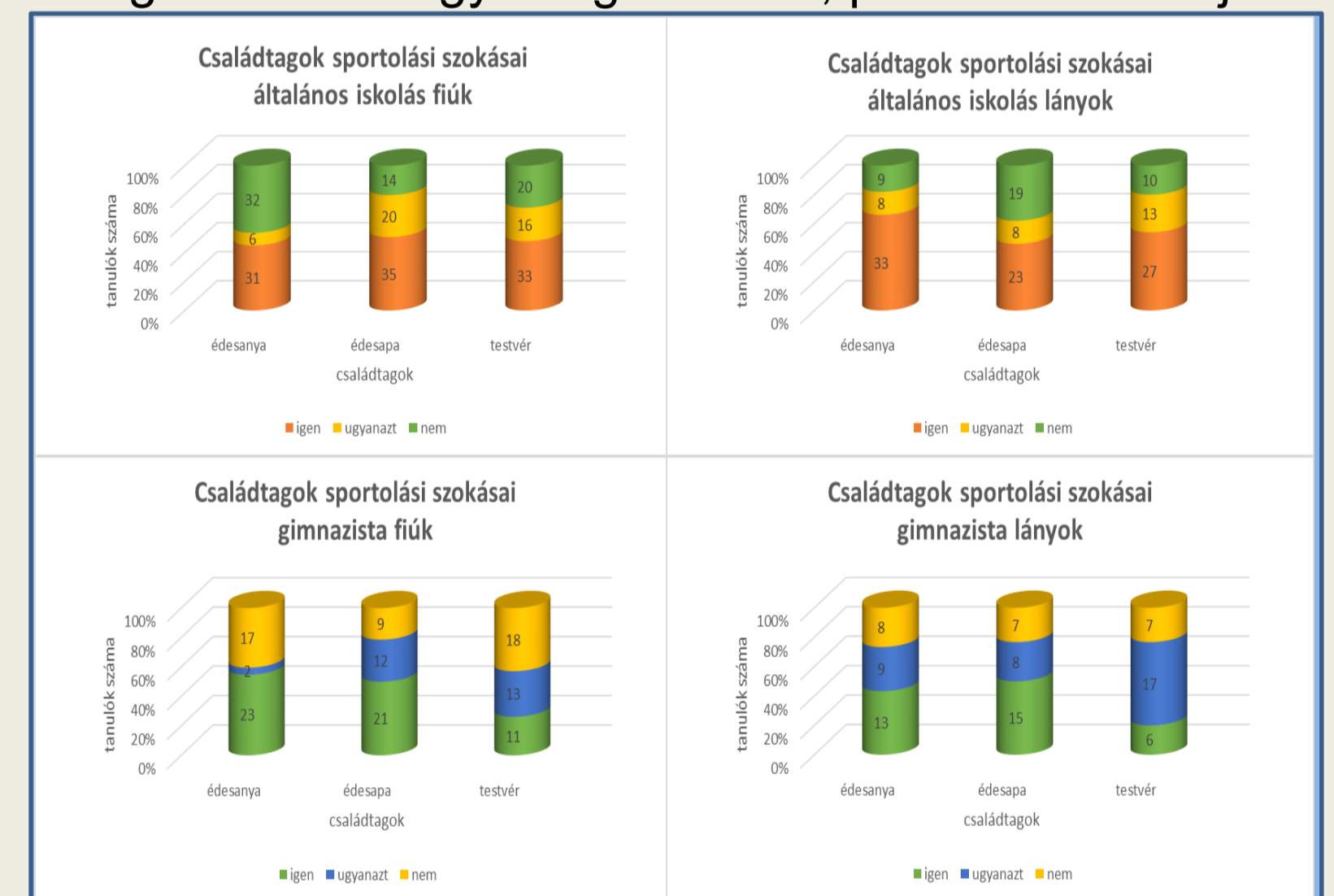
Az előző kérdésre adott válaszokkal összevetve az eredményt, a fiúk esetében mindenképpen együtt járását tapasztalhatunk, míg a lányok esetében ellentmondás merül fel, hiszen az ő esetükben a szülők voltak a dominánsok a sportágválasztásban az előző kérdésre adott válaszaik alapján.

A következő kérdésekkel a családtagok sportolási szokásait igyekeztem feltérképezni (4. ábra). Kapcsolatot kerestem az azonos és ellenkező nemű szülők, valamint a testvérek sportolási szokásai között. Ezen kívül azt is megvizsgáltam, hogy a gyerekek milyen gyakran választották ugyanazt a sportágot, mint szülei vagy testvéreik. Mind a fiúk, mind a lányok esetében jól látható, hogy minden esetben többen vannak a sportoló családtagok, mint a nem sportolók. A fiúk esetében az édesapák, a lányok esetében az édesanyák sportolnak a legnagyobb számban, de mindkét esetben jelentős a testvérek száma is. A fiúk közel egyharmada ugyanazt a sportágot űzi, amit édesapja jelenleg űz vagy korábban űzött. Ugyanakkor a lányoknál most is a testvérek jelentős befolyása érvényesül, s az anyai uralkodó szerepe nem mutatható

ki. A gimnazisták esetében is hasonló következtetéseket vonhatunk le.

Felülvizsgálva a hipotéziseimet elmondható, hogy az első teljesült, vagyis a személyi tényezők dominálnak a sportágválasztásban, ugyanakkor a második nem teljesült, mivel a testnevelőknek nincs jelentős ráhatásuk a sportoló diákok sportágválasztására.

Ez nagyon meglepő számomra, hiszen ők azok, akik heti több órát töltenek a gyerekekkel, s látják őket mozgás közben. Így azt gondolom, pontosan ők tudják

4. ábra

legjobban, melyik tanulónak milyen sportágot kell választania, s ki miben tudna sikereket elérni. Azt feltételeztem, hogy a mindennapos testnevelés bevezetésének köszönhetően mélyebb tartalommal és változatosabb formában megtanítható sportági ismeretek segítségével a testnevelőknek nagyobb ráhatásuk lesz a diákok sportágválasztására. Az eredmények azonban nem ezt igazolják, teljes mértékben a bevezetés előtti kutatási eredményekkel kollerálnak. Ugyanakkor azt sem szabad elfelejtenünk, hogy felső tagozatos és gimnazista diákokról van szó, s mint azt a korábbi kutatási eredményeim is bizonyították, a gyerekek jóval korábban, általában 10 éves korukig elköteleződnek a sportolás és a sportágválasztás mellett.

Jól látható tehát, hogy a rendszeres sportolást nagymértékben meghatározzák a szülők, főként az azonos nemű szülők sportolási szokásai, de a testvérek is jelentős hatással vannak egymásra a sportágválasztás tekintetében. Ezért nagyon fontosnak tartom, hogy a szülő is motiválja mozgásra a gyermekét és lehetőleg ő maga is járjon pozitív példaként előtte. A 10 éves korig való elköteleződés arra figyelmeztet minket, hogy az igazán jelentős szerep e téren az alsó tagozaton testnevelést tanítóknak jut. Ezért lenne nagyon fontos, hogy ezt a korosztályt is testnevelés szakos tanárok oktassák.

Felhasznált szakirodalom:

Barber, H., Sukhi, H., White, S. A. (1999): The Influence of Parent-Coaches on Participation Motivation and Competitive Anxiety in Youth Sport Participants. Journal of Sport Behavior, 22. 162-180.

Bicsérdy G., Bognár J., Révész L. (2006): Sportágválasztás az általános iskolában. Magyar Sporttudományi Szemle, 7: 1. 21-26.

Ivanics Géza: Mindennapos testnevelés. Fejlesztő pedagógia: pedagógiai szakfolyóirat, 1993. 4. 1-2. 11-13.

Rétsági Erzsébet: Mindennapos testnevelés az iskolában. Élet és Tudomány, 2014. 37. sz. 1166-1167.o.

Versics Anikó – Leibinger Éva – Hamar Pál: Tanulói vélemények a testnevelésről, sportolásról az állami és egyházi iskolákban – összehasonlító vizsgálat. Kalokagathia, 2009. 2-3. sz. 89-97. o.